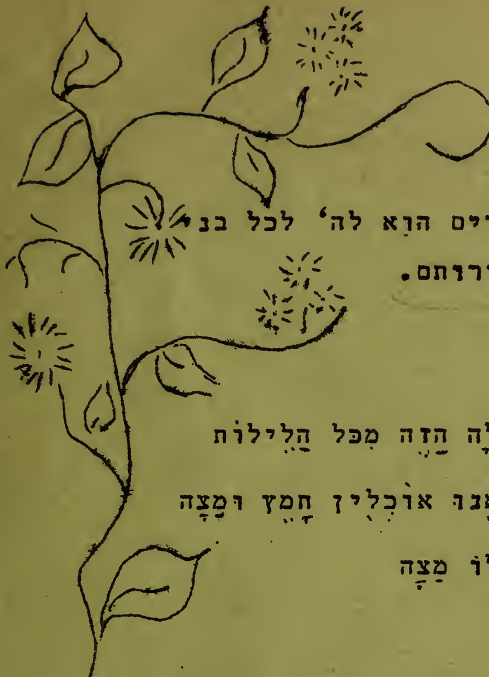
בהערכה למנצח
על המקהלה
מהמוציא לאור

הגדה
של
פסח

חוקוק - תשכ״ב

ליל שימורים הוא לה' לכל בני
ישראל לדורותם.

מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלֵּילוֹת
שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חָמֵץ וּמַצָּה
הַלַּיְלָה הַזֶּה כּוּלוֹ מַצָּה

שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׁאָר יְרָקוֹת
הַלַּיְלָה הַזֶּה כּוּלוֹ מָרוֹר

שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אֵין אָנוּ מַטְבִּילִין אֲפִילוּ פַּעַם אַחַת
הַלַּיְלָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְעָמִים

שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבִין וּבֵין מְסוּבִּין
הַלַּיְלָה הַזֶּה כּוּלָּנוּ מְסוּבִּין.

כּוֹס רִאשׁוֹנָה

הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות עשה.

שמור את חודש האביב, זכור את היום

אשר בו יצאתם.

וַאֲפִילוּ כּוּלָנוּ חֲכָמִים,

כּוּלָנוּ נְבוֹנִים,

כּוּלָנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה

מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וְכָל

הַמַּרְבֶּה, הֲרֵי זֶה מְשׁוּבָּח.

מַעֲשֶׂה ברבי אליעזר ורבי יהושע
ורבי אלעזר בן עזריה ורבי טרפון
שהיו מסובין בבני ברק והיו מספרים
ביציאת מצריים כל אותו הלילה.
עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם:
רַבּוֹתֵינוּ, הגיע זמן קריאת שמע של
שחרית!

לֵיל שִׁמֻּרִים הוּא לַה'
לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדֹרֹתָם

וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא.
ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו
במאד מאד ותמלא הארץ אותם.
ויקם מלך חדש על מצריים אשר לא ידע
את יוסף§

ו י א מ ר אל עמו

אימן

הִנֵּה עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעָצוּם מִמֶּנּוּ.
הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ, פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי
תִקְרֶאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסַף גַּם הוּא עַל שֹׂנְאֵינוּ.
וְנִלְחַם בָּנוּ וְעָלָה מִן הָאָרֶץ.

וַיָּשִׂימוּ עָלָיו שָׂרֵי
מִסִּים לְמַעַן עַנֹּתוֹ בְּסִבְלֹתָם
וַיִּבֶן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפַרְעֹה
אֶת פִּיתֹם וְאֶת רַעַמְסֵס

וכאשר יענו אותו
כן ירבה וכן יפרוץ

ויצו פרעה ביום ההוא את הנוגשים
בעם ואת שוטריו לאמור:
לא תוסיפון לתת תבן לעם ללבן
הלבנים כתמול שלשום.

הם ילכו וקוששו להם תבן ואת
מתכונת הלבנים אשר הם עושים תמול
שלשום תשימו עליהם לא תגרעו ממנו.

כי נרפים הם על כן הם צועקים לאמור:
לכה נזבחה לאלוהינו.

תִּכְבַּד הָעֲבוֹדָה עַל הָאֲנָשִׁים וְיַעֲשׂוּ בָהּ
וְאַל יִשְׁעוּ בְּדִבְרֵי שָׁקֶר.

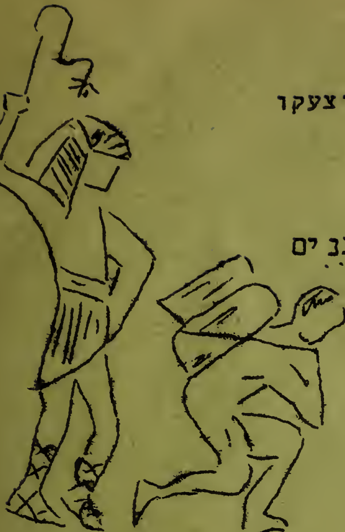
ויצאו נוגשי העם ושוטריו ויאמרו
אל העם לאמור:
כה אמר פרעה:
אֵינֶנִּי נוֹתֵן לָכֶם תֶּבֶן, אַתֶּם לְכוּ קְחוּ
לָכֶם תֶּבֶן מֵאֲשֶׁר תִּמְצָאוּ כִּי אֵין נִגְרָע
מֵעֲבוֹדַתְכֶם דָּבָר§

ויפץ העם בכל ארץ מ צ ר י ם !

והנוגשים –
אצים לאמור: כַּלּוּ מַעֲשֵׂיכֶם דְּבַר יוֹם
בְּיוֹמוֹ כַּאֲשֶׁר בִּהְיוֹת הַתֶּבֶן.

ויכו שוטרי בני ישראל אשר שמו עליהם
נוגשי פרעה לאמור:
מַדּוּעַ לֹא כִלִּיתֶם חָקְכֶם לִלְבֹּן כִּתְמוֹל
שִׁלְשׁוֹם גַּם תְּמוֹל גַּם הַיּוֹם ?

ויבואו שוטרי בני ישראל ויצעקו
אל פרעה לאמור:
לָמָּה תַעֲשֶׂה כֹּה לַעֲבָדֶיךָ.
תֶּבֶן אֵין נִתָּן לַעֲבָדֶיךָ וּלְבֵנִים
אוֹמְרִים לָנוּ עֲשׂוּ
והנה עבדיך מוכים - - -

זכור עבדים היינו

היו ישראל מקוששים את הקש במדבר
ורומסים בחומר ובקש.
היה הקש נוקב את עקביהם והדם
מתבוסס בחומר.

אותו לַיְלָה
נִגְזַר גְּזַר דִּין עַל מִצְרַיִם.

וַיִּגְדַּל משה ויצא אל אחיו
וירא בסבלותם.
וירא איש מצרי מכה איש עברי
מאחיו, ויך את המצרי. וישמע
פרעה את הדבר הזה ויבקש להרוג
את משה.
ויברח משה וישב בארץ
מדין ויהי רועה את צאן יתרו.

וינהג משה את הצאן אחר
המדבר. וירא והנה הסנה בוער באש
והסנה איננו אֻכָּל. ויקרא אליו אלהים
מתוך הסנה ויאמר: אל תקרב הלום,
של נעליך מעל רגליך, כי המקום אשר
אתה עומד עליו אדמת-קדש - הוא.
ויאמר ה': ראה ראיתי את עני
עמי אשר במצרים, ואת צעקתם שמעתי
מפני נגשיו, כי ידעתי את מכאוביו.
ועתה, לכה והוצא את עמי
בני ישראל ממצרים.

לך

בוא מצריימה ובאת אל הנענים והאומללים, ואל כל
הנאנחים והנדכאים ואמרת אליהם כי עבדים הם, והם
לא יבינו. כי אומללים הם, והם לא ידעו. כי גדול ע
עניים וגדולים מכאוביהם ונורא לחצם ~~ועל כל עבדים~~ [illegible]
~~וגאלת אותם~~. [illegible]

ועם רב ימשך אחריך, אשר לא ידעת ומקרב
כל העם אשר מסביב אשר רע ומר להם והיית לאב המון
אדם ולראש שבטיו ועשית מן התולעים - אדם.
ומן האדם - עם, ומעפרדת חול - ארץ.

כוס שניה

הַיּוֹם אַתֶּם יוֹצְאִים בְּחוֹדֶשׁ הָאָבִיב.

ואכלו את הבשר בלילה הזה, צלי אש
ומצות על מרורים יאכלוהו. וככה תאכלו אותו:
מתניכם חגורים, נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם,
ואכלתם אותו בחיפזון.

הַיּוֹם אַתֶּם יוֹצְאִים בְּחוֹדֶשׁ הָאָבִיב !

וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמְסֵס סֻכֹּתָה כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת
אֶלֶף רַגְלִי הַגְּבָרִים, לְבַד מִטָּף וְגַם עֵרֶב רַב עָלָה אִתָּם וְצֹאן
וּבָקָר, מִקְנֶה כָּבֵד מְאֹד.

וַיִּשָּׂא הָעָם אֶת בְּצֵקוֹ טֶרֶם יֶחְמָץ מִשְׁאֲרֹתָם צְרוּרוֹת בְּשִׂמְלֹתָם
עַל שִׁכְמָם.

וַיֹּאפוּ אֶת הַבָּצֵק אֲשֶׁר הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם, עֻגֹת מַצּוֹת כִּי
לֹא חָמֵץ כִּי גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ וְגַם
צֵדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם.

ויהי מקץ שלושים שנה וארבע מאות שנה

ויהי בעצם היום הזה ויצאו כל צבאות ה׳

מארץ מצריים.

ויאמר משה אל העם:

זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים

ויוגד למלך מצרים כי ברח העם ויהפך

לבב פרעה ועבדיו אל העם ויאמרו:

מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל

מעבדנו.

ויאסור את רכבו ואת עמו לקח עמו. ויחזק

ה׳ את לב פרעה מלך מצרים וירדוף אחרי בני

ישראל.

ובני ישראל יוצאים ביד רמה.

וירדפו מצריים אחריהם וישיגו אותם חונים

על הים — — —

ויט משה את ידו על המים ויולך ה' את הים ברוח קדים
עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים.
ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חומה
מימינם ומשמאלם.

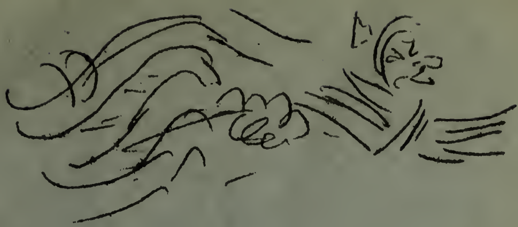

בּוֹאוּ בַּמַּיִם
בּוֹאוּ בָּנַי, בַּמַּיִם.
אֵל יַטֶּה יָדוֹ עַל הַמַּיִם.

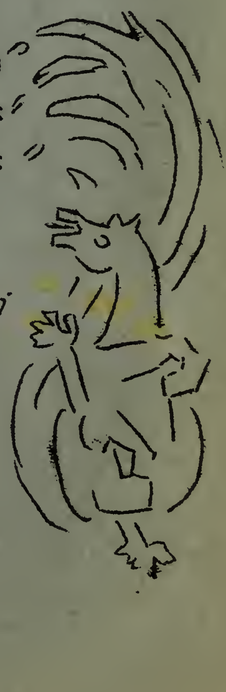
כָּל הָעָם עוֹטֶה לָבָן
רֹאשָׁם לְאִישׁ יִשְׂרָאֵל יִדְמֶה
דּוֹמִים הֵם לְעָם נָהֲגוּ מֹשֶׁה.

וירדפו מצרים ויבואו כל סוס פרעה רכבו ופרשיו
אל תוך הים.

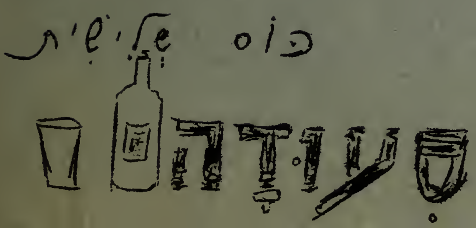
ויהי באשמורת הבוקר - - - ויט משה את ידו על
הים וישב הים לפנות בוקר לאיתנו ומצרים נסים
לקראתו וינער ה' מצריים בתוך הים. וישובו המים
ויכסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה הבאים
אחריהם בים ולא נשאר בהם עד אחד.

ותקח מרים הנביאה אחות אהרון
את התוף בידה ותצאן כל הנשים
אחריה בתופים ובמחולות.
ותען להם מרים:

שִירוּ לַה' כִּי גָאֹה גָאָה

סוּס וְרוֹכְבוֹ רָמָה בַיָם !

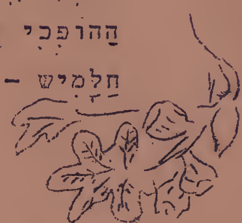

שִׁירָה לַה' כִּי גָאֹה גָּאָה סוּס וְרוֹכְבוֹ רָמָה בַּיָּם

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִים
בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לוֹעֵז
הָיְתָה יְהוּדָה לְקָדְשׁוֹ / יִשְׂרָאֵל מַמְשְׁלוֹתָיו
הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס / הַיַּרְדֵּן יִסּוֹב לְאָחוֹר
הֶהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים/גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן
מַה לְךָ הַיָּם כִּי תָנוּס /הַיַּרְדֵּן תִּיסּוֹב לְאָחוֹר
הֶהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים/גְּבָעוֹת כִּבְנֵי צֹאן

מִלִּפְנֵי אָדוֹן חוּלִי אָרֶץ
מִלִּפְנֵי אֱלוֹהַ יַעֲקֹב
הַהוֹפְכִי הַצּוּר אֲגַם מַיִם
חַלָּמִישׁ - לְמַעְיְנוֹ מַיִם.

באותה שעה ביקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקדוש
ברוך הוא, אמר להם הקדוש ברוך הוא:

מַעֲשֵׂי יָדַי טוֹבְעִים בַּיָּם וְאַתֶּם
אוֹמְרִים שִׁירָה לְפָנַי?

שלמה [illegible]

צפורה - ויסע משה את ישראל מים סוף
ויצאו אל- מדבר שור וילכו שלשת
ימים במדבר ולא מצאו מים. ויבואו
מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי
מרים הם.

- וילונו העם אל משה לאמור

מלך - מה נשתה?

- תנו לנו מים ונשתה

- למה זה העליתנו ממצרים להמית
אותי ואת בני ואת מקני בצמא.

המון - וילונו כל עדת בני ישראל על משה
ועל אהרון במדבר, ויאמרו אליהם בני-
ישראל:

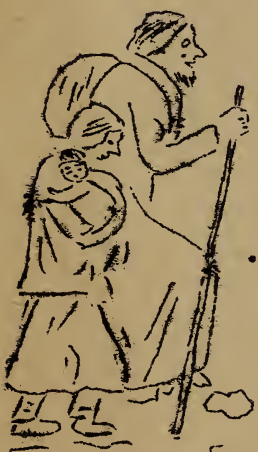
מלך - מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים
בשבתנו על סיר הבשר, באכלנו לחם
לשבע כי הוצאתם אותנו אל המדבר
הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב.

1. הָלוֹךְ הָלְכוּ בַּמִּדְבָּר
רְבָבוֹת רְבָבוֹת
עָמַד אֶחָד וְאָמַר:
"נָשׁוּבָה אֶל סִיר הַבָּשָׂר"

2. עָנָה וְאָמַר לוֹ תִּינוֹק:
"אַל תְּשׁוּבָה לְשָׁם.
הַיָּם כֹּה רָחָב וְעָמוֹק,
הַיָּם שׁוּב אֵינֶנּוּ נָסוֹג".

3. וְהֵשִׁיב אֲמָרִים לוֹ זָקֵן:
"אַל תְּשׁוּבָה לְשָׁם,
בְּטֶרֶם תִּבְנֶה לְךָ קֵן,
סִיר הַבָּשָׂר יִתְרוֹקֵן".

4. וְעָנְתָה וְאָמְרָה נַעֲרָה:
"אַל תְּשׁוּבָה לְשָׁם
יֵשׁ נָתִיב בַּמִּדְבָּר הַנּוֹרָא
אֶל פִּינַת כָּל יְקָרַת וְאוֹרָה"

5. וְעָנָה לוֹ בָּחוּר וְהֵשִׁיב:
"אַל תְּשׁוּבָה לְשָׁם,
מוּטָב כִּי נֵלֵךְ וְנוֹסִיף
עַד נִמְצָא, עַד נִמְצָא הַנָּתִיב".

וּמֹשֶׁה הִכָּה עַל צוּר...

ק ו מ ו תּוֹעֵי מִדְבָּר! צְאוּ מִתּוֹךְ הַשְּׁמָמָה;
עוֹד הַדֶּרֶךְ רָב, עוֹד רַבָּה הַמִּלְחָמָה,
רַב לָכֶם לָנוּעַ, לָנוּד בָּעֲרָבָה –
וְלִפְנֵיכֶם פְּרוּשָׂה דֶּרֶךְ גְּדוֹלָה, רְחָבָה,
רַק אַרְבָּעִים שָׁנָה נֵתַע בֵּין הֶהָרִים –
וּבַחוֹל טָמַנּוּ שִׁשִּׁים רִיבּוֹא פְּגָרִים.
אַל נָא יַעַצְרוּנוּ פִּגְרֵי הַנֶּחֱשָׁלִים,
שֶׁבַּעֲבוֹדָתָם מֵתוּ – נִפְסַח עַל הַחֲלָלִים!
יִרְקְבוּ בִּקְלוֹנָם סְרוּחִים עַל צְרוֹרוֹתָם,
שֶׁבִּכְתֵפָם נָשְׂאוּ מִמִּצְרַיִם אוֹתָם.
יִמְתַּק לָמוֹ חֲלוֹמָם, חֲלוֹם רוֹב בְּצָלִים, שׁוּמִים,
דּוּדָיִם מְלֵאֵי בָשָׂר וַעֲצוּמִים.
עוֹד הַיּוֹם אוֹ מָחָר יַחֲלוֹק רוּחַ קָדִים
עִם הָעַיִט גּוּפַת אַחֲרוֹן הָעֲבָדִים.
קוּמוּ אֵיפוֹא נָדִים! עִזְבוּ אֶת הַשְּׁמָמָה!
אַךְ, אַל יַעַל קוֹלְכֶם, דִּרְכוּ עוֹז בִּדְמָמָה.
פֶּן צַעַדְכֶם יַרְגִּיז מִדְבָּר וְנִרְדָּמָיו
אִישׁ אִישׁ בִּלְבָבוֹ יִשְׁמַע הֵד פְּעָמָיו
אִישׁ בִּלְבָבוֹ יִשְׁמַע קוֹל אֱלוֹהַּ דּוֹבֵר:
לֵךְ! הַיּוֹם אֶל אֶרֶץ חֲדָשָׁה אַתָּה עוֹבֵר!

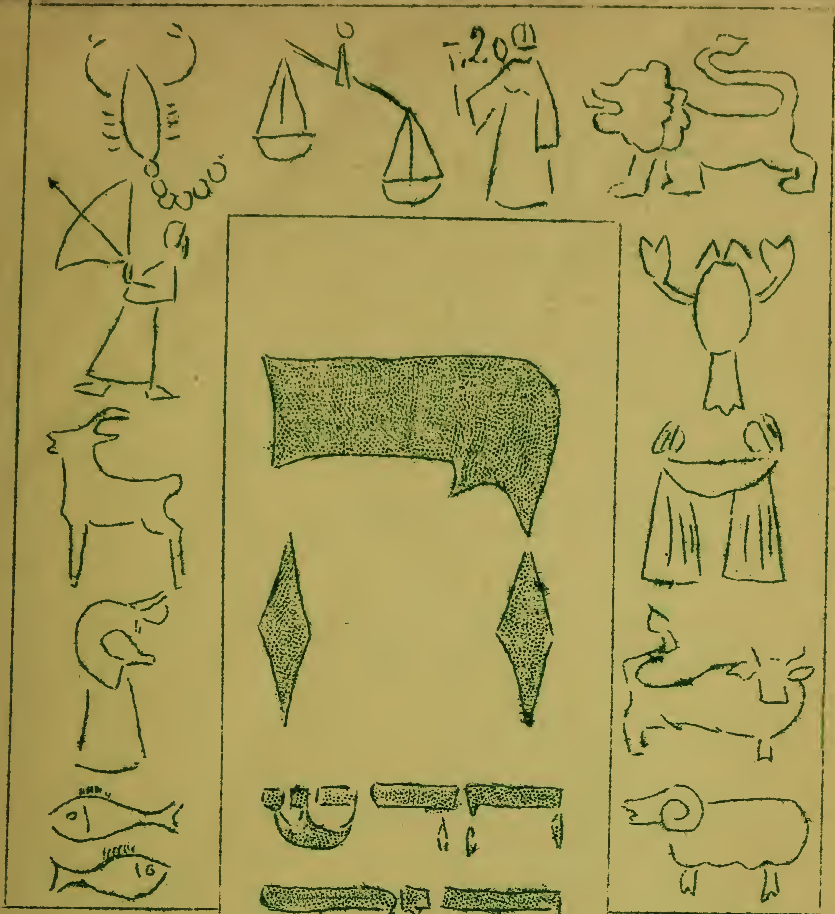
הָאֵל בֵּרְכֵנוּ, לֶחֶם לָשׂוֹבַע תֵּן,
הַרְבֵּה יְבוּל אַרְצֵנוּ, פְּרִיָּה חוֹנֵן!
יוֹצְאֵי מִצְרַיִם זָבַת בַּמָּן;
הַב נָא גַּם לָנוּ מִמֶּגֶד דָּגָן!

כוס רביעית.

בּוֹא וְאֶשַּׁק לְךָ בְּנֵי הָאָדָם
מוּל יֶרֶק שָׂדוֹת שָׁמַיִם שֶׁל אוֹר
גוּפְךָ לֹא רוּחַץ עוֹד מֵחֶלְאָה וָדָם
אַךְ לִבְּךָ מְפַרְפֵּס מְזוּכָּךְ וְטָהוֹר.

בּוֹא וְאָנִיף אוֹתְךָ מַטָּה וָרוֹם
וּלְאַרְבַּע הָרוּחוֹת לֵידָתְךָ אֲבַשֵּׂר
נָבְטוּ שִׁבֳּלִים בַּמֶּרְחָב וְיֵשׁ יוֹם
וְהֵידָד הַקּוֹצְרִים מִלְּבָבְךָ יְנַסֵּר!

החדש הזה

לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה!

חודש האביב. ובחודש האביב, בארבעה עשר בו, זמן חרותנו. והיה היום הזה לכם לזיכרון וחגותם אותו לדורותיכם. חוקת עולם תחוגוהו, כי בעצם היום הזה יצאו צבאותיכם ממצריים.

הַיּוֹם הַזֶּה הֱיִיתֶם לְעָם !

–היתה רוח אחרת, גבהו שמי השמיים
ויגלו מרחקים בהירים, רחבי ידיים –
על ההר עומדות רגלי האביב – – –

מַה יָפִיתָ הָאָבִיב
בַּשָּׂדֶה בָּאָחוּ,
הַצִּיצִים יִפְרָחוּ –
צַהֲלַת חַיִּים סָבִיב
מַה יָפִיתָ הָאָבִיב
מַה נָּעַמְתָּ הָאָבִיב

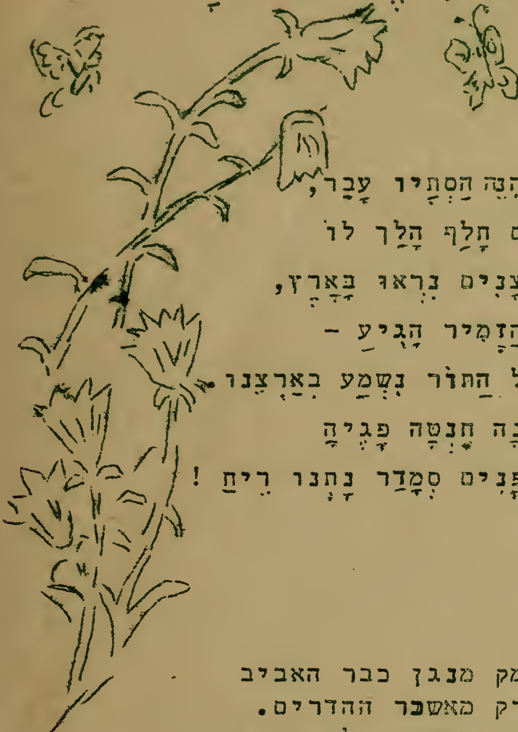
מַה יָפִיתָ בּוֹקֶר אוֹר
כָּל אִילָן כָּל עֵשֶׂב
יִגְמְעוּ טַל כֶּסֶף
יִשְׁתּוּ טַל יָפִיצוּ מוֹר
מַה יָפִיתָ בּוֹקֶר אוֹר
מַה נָּעַמְתָּ בּוֹקֶר אוֹר !

מַה יָפִיתָ הָעוֹלָם
יָם דָּגָן שָׁטוּת,
יַךְ גַּלִּים בָּרוּחַ –
וּמְאִירִים פְּנֵי הָאֲגַם
מַה יָפִיתָ הָעוֹלָם
מַה נָּעַמְתָּ הָעוֹלָם !

בְּנִיסָן נִבְרָא הָעוֹלָם ! מִנַּיִן שֶׁבְּנִיסָן נִבְרָא הָעוֹלָם ?
שֶׁנֶּאמַר: "ותוצא הארץ דשא עשב מזריע זרע ועץ עושה פרי".

איזהו חודש שהארץ מלאה דשאים ואילן מוציא פֵּרוֹת - הֱוֵי אומר, זֶה נִיסָן !

כִּי הִנֵּה הַסְּתָיו עָבָר,
הַגֶּשֶׁם חָלַף הָלַךְ לוֹ
הַנִּיצָנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ,
עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ -
וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ
הַתְּאֵנָה חָנְטָה פַגֶּיהָ
וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ רֵיחַ !

בשדות סביב בעמק מנגן כבר האביב
מבושם מזיו הירק מאשכר ההדרים.
הוא פורע קווצות דשא, מחלפות דגן -
וצוחק, צוהל לרוח בניצה רווית גיל.
בשדות סביב בעמק מנגן כבר האביב.

בְּשׂוֹרָה טוֹבָה הֵבֵאתִי ...

שָׂ אֵ נ ו בְּתוֹף בְּכִינּוֹר וּבְחָלִיל ...

גֶּשֶׁם חָלַף וּסְתָיו עָבַר,
וְהַכֹּל בְּעִיתּוֹ נוֹצַר -
לֵךְ לְשָׁלוֹם גֶּשֶׁם.
דּוּדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ בְּגִינַּת דּוֹדִים
בּוֹא בְּשָׁלוֹם טַל!

כֹּוחַ בְּרָקִים וְצִינּוֹרֵי שַׁחַק עָשׂוּ שְׁלִיחוּתָם
לֵךְ לְשָׁלוֹם גֶּשֶׁם!
לָאוֹגֵר בַּקָּצִיר,
גִּידּוּלֵי חָצִיר -
בּוֹא בְּשָׁלוֹם, טַל!

מְרִיחַ מֵימֶיךָ נִשֵּׂאת שְׁפָלִים
וּמָלְאוּ אֲסָמֶיךָ -
לֵךְ לְשָׁלוֹם, גֶּשֶׁם!
נְעִים שְׂמָחוֹת וּפְרִי עֵץ הָדָר, עֵת יְעָדֵר -
בּוֹא בְּשָׁלוֹם, טַל!

פסח

טַל -- צְוֵוה שָׁנָה טוֹבָה וּמְעוּטֶּרֶת,
פְּרִי הָאָרֶץ לְגָאוֹן וּלְתִפְאֶרֶת -
בְּטַל

טַל -- נוֹפֵף עֲלֵי אֶרֶץ בְּרוּכָה,
מִמֶּגֶד שָׁמַיִם שָׂבַעְנוּ בְּרָכָה -
בְּטַל

פסח טַל -- יַעֲסִיס צוּף הָרִים,
זִמְרָה בַּנְּעִים וְקוֹל נָרִים -
בְּטַל

טַל -- וְשׂוֹבַע מָלֵא אֲסָמֵינוּ,
גַּן רָוֶה שִׂימֵנוּ -
בְּטַל

טַל -- לִבְרָכָה,
לְחַיִּים
וּלְשׂוֹבַע!

מִלְאוּ אֲסָמֵינוּ בָּר וִיקָבֵינוּ יַיִן
בָּתֵּינוּ הוֹמִים מִתִּינוֹקוֹת
וּבְהֶמְתֵּנוּ פּוֹרָה -
מַה עוֹד תְּבַקְשִׁי מֵאִתָּנוּ מְכוֹרָה וְאֵין עֲדַיִין.

וְהִטִּיפוּ הֶהָרִים עָסִיס וְכָל הַגְּבָעוֹת תִּתְמוֹגַגְנָה

חסל סידור פסח כהלכתו ככל משפטו וחוקתו. כאשר זכינו לסדר אותו כן נזכה לעשותו. קרב נהל נטעי כנה פדויים לציון ברינה.

חד גדיא...
אליהו הנביא...
מזרח ישראל...
בני ישראל פה כולנו...
ושמחת בחגיך...
בשורה טובה הבאתי...

פנה הגשם חלף הלך לו...
שיבולת בשדה...
עוד לא נותקה השלשלת...
דודי לי ואני לו...
עומר עומר תבואה...
אחד מי יודע...

* * * * *